

KHOA HỌC PHỤ NỮ VÀ CON ĐƯỜNG PHÁT TRIỂN TÀI NĂNG

NGUYỄN NGỌC THIÊN

Nói đến tài năng trong nghiên cứu, sáng tạo khoa học cũng như trong các lĩnh vực khác như: hoạt động chính trị, quản lý, văn học nghệ thuật, thám hiểm không gian vũ trụ...v.v... hiển nhiên không ai dám xem thường khả năng và những đóng góp xuất sắc của phụ nữ. Trên thế giới cũng như Việt Nam ta, trong Trung tâm Khoa học Xã hội và Nhân văn, không thiếu những tấm gương sáng về các nhà khoa học là phụ nữ mà cuộc đời cùng trí tuệ của họ, sự nghiệp của họ đã khiến giới mày râu phải khâm phục, quý trọng.

Vấn đề tôi muốn trình bày ở đây là: do giới tính của chức phận sinh đẻ và nuôi con phụ nữ khi đã dấn thân vào khoa học, làm thế nào để tài năng luôn luôn phát triển và đơm hoa kết trái?

*

**

Nói đến khoa học là nói đến tài năng, Tài năng vừa do bẩm sinh vừa do rèn luyện “Thông minh vốn sẵn tính trời” cụ Nguyễn Du đã viết thế, để ghi nhận một sự thực là tài năng và sự thông minh có phải là do trời phú tức là bẩm sinh. Đồng chí Phạm Văn Đồng trong một bài nói chuyện với văn nghệ sĩ đã phát biểu một điều rất tâm đắc. Đồng chí nói “Làm văn nghệ phải có khiếu, có tài. Làm các nghề khác không có tài cũng có thể làm được việc. Nhưng làm văn học, nghệ thuật mà không có tài thì khó làm nên việc lắm. Nếu không có tài năng gì đặc biệt thì anh nên đi làm việc khác chứ làm văn nghệ khó lắm”. Đồng thời lại nói tiếp “Nghệ thuật phải thực sự là nghệ thuật”.

Tôi nghĩ, ý kiến trên của đồng chí Phạm Văn Đồng chẳng những đúng với hoạt động văn học nghệ thuật mà còn là những điều lưu ý rất tâm huyết, nó là một logic rất nghiêm ngặt đối với cả lĩnh vực sáng tạo khoa học của chúng ta.

Là những trí thức được đào tạo dưới mái trường xã hội chủ nghĩa có thời gian dài chúng ta nhận công tác theo sự phân công, điều động của tổ chức. Tốt nghiệp đại học, được phân về cơ quan nghiên cứu văn học, lúc đầu ai cũng hăm hở làm việc. Được các bậc đàn anh, đàn chị chỉ bảo, dìu dắt, ta làm quen với công việc tìm hiểu các thao tác “bếp núc” của nghề nghiệp và dần dà có sản phẩm: những báo cáo khoa học, các tiểu luận và chương sách quyền sách, tên tuổi được nhiều người biết đến.

Nhưng con đường khoa học đâu có suôn sẻ, thẳng tiến, không có vấp vấp hoặc chững lại? Khoảng chục năm sau khi vào nghề đã đến lúc ta tự hỏi: đi tiếp nữa trên con đường khoa

học hay chuyển nghề, chuyển việc? Khó khăn nhất theo tôi là lúc này. Bởi vì làm khoa học đâu có dễ dàng, phải tích lũy kiến thức, đo vào đời sống thực tế, đổi mới tư duy và phương pháp nghiên cứu, tập trung thời gian để viết, sao cho cái sau không lặp lại cái trước, sao cho bao giờ cũng có điều mới mẻ công bố cho thiên hạ và đồng nghiệp được biết...v...v...trong khi ta vẫn phải làm tròn thiên chức của người con, người vợ, người mẹ...v..v..

Trong cuộc thử thách nghiệt ngã này, tôi vô cùng khâm phục những chị em đã biết vươn lên bằng nghị lực của mình với sự thông cảm và chia sẻ khó khăn từ phía người thân (chồng, con) để tiếp tục có những đóng góp mới làm dày dặn thêm hành trang trong khoa học của mình. Họ là niềm tự hào của gia đình và xứng đáng nhận những phần thưởng cao quý do Nhà nước, cơ quan dành cho.

Song rất đáng tiếc và tôi cũng hoàn toàn thông cảm trước việc một số chị em, sau một thời gian làm khoa học đã chuyển sang nghề khác. Có nhiều lý do dẫn tới việc làm đó. Không thể trách cứ cơ quan hay tổ chức không tạo điều kiện giúp họ khắc phục khó khăn. Ở đây có sự lựa chọn cá nhân, bởi vì trong khoa học, đó là lao động cá thể, không ai có thể thay thế được. Tôi nghĩ rằng các chị em đó khi thôi không làm khoa học nữa, cũng đã có một sự dũng cảm, một sự “dũng thoái”, dám đối diện với mình, nhận ra cái không phù hợp, không nên tự ép mình nữa và đã chọn một con đường khác để phát triển.

Khoa học là khó khăn, cực nhọc, là cặm cụi khi thui thủi một mình, sao những những công việc đời thường (ở chỗ này nếu người thân, bạn bè, đồng nghiệp không độ lượng thông cảm rất dễ trách cứ họ). Những lúc công việc cuốn hút, niềm say mê sáng tạo, bùng nổ, người làm khoa học làm việc hồi hã, quên ăn, quên ngủ, hoàn toàn dành thời gian, tâm sức và tình yêu cho tìm tòi khoa học. Nếu kết quả của sự tìm tòi phân nào thể hiện được công sức lao động thì là điều đáng mừng, ngược lại cũng không cho phép nản chí, lại phải tiếp tục bước vào một cuộc chiến đấu mới, phải động não không ngừng, không nghỉ.

Ở đây có một nghịch lý, cần phải biết kết hợp một cách hài hòa, không nên thái quá! Ấy là sau những ngày giờ hết mình cho chuyên môn, khoa học – ta lại biết sớm trở về với thiên chức của phụ nữ trong vai trò người nội trợ, người vợ, người mẹ. Có như vậy, tổ ấm gia đình mới được bền vững – đó chính là cái nôi, cái đà, nơi tiếp sức cho phụ nữ dấn thân cho khoa học.

Ngày nay, hiếm có những người đàn ông ích kỷ, thiên cận đến mức ngăn cản vợ con mình tiến bộ, trưởng thành trên con đường khoa học. Họ hiểu rằng mỗi người mỗi việc, cần biết chia sẻ khó khăn, cố vũ, động viên nhau vươn lên những thành tựu mới trong nghề nghiệp chuyên môn. Có điều, từ trong sâu xa của cõi lòng, giới “mày râu” vẫn may mà có chị em dù có là giáo sư, tiến sĩ hay “quan bà”... thì khi ở nhà, sống với bố mẹ, chồng con, phụ nữ vẫn luôn luôn là phụ nữ, tức là vẫn có đầy đủ và phong phú của “tính đàn bà” dịu dàng, tế nhị,

biết săn sóc, quan tâm đến người thân, khiêm tốn và ít lời, biết nhường nhịn để tôn lên vị trí chủ nhà của người chồng và nhất là không quên biết làm đẹp bản thân trong khi duy trì một không khí ấm cúng, tao nhã của một gia đình trí thức có văn hóa.

Tóm lại để có cống hiến khoa học và phát triển tài năng khoa học bẩm sinh, ngoài việc phải đi vào đời sống thực tế của xã hội, người phụ phải đọc, phải học, phải viết thường xuyên, phải rèn luyện nhân cách công dân ở phương diện giới tính, sống sao cho thật xứng đáng là một phụ nữ Việt Nam, hiện đại, có văn hóa. Tầm cao và độ sâu sắc của tác phẩm khoa học của các chị là tầm cao của kiến thức, của tư tưởng khoa học, của tâm hồn và nhân cách, của bản lĩnh và khiêm tốn, tự tin.

Hoàng Đình Kiên – một trí thức thời phong kiến ở ta khuyên “Kẻ sĩ mà ba ngày không xem sách thì soi gương mặt mũi đáng ghét, nói chuyện nhạt nhẽo, khó ưa”

Tôi mong rằng phụ nữ làm khoa học ở Trung tâm Khoa học Xã hội và Nhân văn Quốc gia vốn đã là những muôn mặt ưa nhìn, lời nói ngọt ngào và thú vị, nay lại chăm đọc, chăm học hơn, miệt mài bên những trang viết của các công trình khoa học, tác phẩm nối tiếp tác phẩm ra đời như “gà đẻ trứng vàng” lời lời như “nhà ngọc, phun châu” .... họ sẽ có vị trí vẻ vang hơn nữa, sát cánh và đồng hành cùng nam giới vươn tới những đỉnh cao của tìm tòi khoa học và những niềm vui của sự thành đạt, hạnh phúc.